



Kamil Şahverdi

Rəşid Behbudov
Fondunun direktoru

III yazı

(əvvəli ötən sayımızda)

Nahid Hacızadə məni dinlədi və sakit tərzdə bildirdi ki, xəbərlərdə nə deyilməsindən asılı olmayaraq himn məsələsini Milli Məclis həll edəcək. Mənə də öz işimlə məşğul olmağı tövsiyə etdi. Mən israrla bildirdim ki, biz neçə ildir “Azərbaycan Marşı” uğrunda mücadilə aparırıq. Dünənki reportajın ciddi narazılığa səbəb olduğunu qeyd etdim və söylədim ki, sabah Milli Məclisdə himnin müzakirəsi zamanı televiziyanın qarşısında mitinq keçirilməsi planlaşdırılır.

O dövrdə həqiqətən də tez-tez mitinglər keçirilirdi. Bəzən elə olurdu ki, şəhərin müxtəlif yerlərində eyni vaxtda bir neçə mitinq keçirilirdi. Televiziyanın qarşısında da tez-tez mitinglər olurdu. Məmurlar, idarə rəhbərləri bu mitinglərdən çəkinirdilər. Nahid Hacızadə mitinq keçirilməyini eşidən kimi əsəbləşdi və səsinə qaldıraraq bildirdi ki, televiziyanın himnin qəbulu ilə nə əlaqəsi var? Mən efir vaxtı istəyimi bildirdim və məlumat verdim ki, Cövdət Hacıyevlə Aydın K. Azimi axşam vürülüşə dəvət etmişəm. Bunu eşidəndə Nahid Hacızadə lap özündən çıxdı və üstümə qışqıraraq dedi: “Sən niyə özbaşına hərəkətlər edirsən? Niyə rəhbərliyə məlumat vermədən insanları verilişə dəvət edirsən? Get gözlə bayırda, mən sədrə məlumat verməliyəm.”

Təxminən 5-6 dəqiqədən sonra sədr Elşad Quliyevin köməkçisi məni çağırırdı. İçəri daxil olan kimi Elşad Quliyev üstümə qışdırdı ki, sən nə ixtiyarla televiziyanın qarşısında mitinq keçirmək istəyirsən? Cavab verdim ki, mitinqi mən keçirmirəm, bizim efirdə yalnız məlumat görə insanlar etirazını bildirmək üçün toplaşacaqlar. Bunun mənimlə heç bir əlaqəsi yoxdur. Mən sadəcə təklif etdim ki, mitinqin qarşısını almaq üçün bu axşam canlı yayım təşkil etmək lazımdır. Elşad Quliyev soruşdu ki, efir olsa mitinq olmayacaq? Dedim əlbəttə olmayacaq. Çünki, onda obyektivliyi təmin etmiş olarıq, mitinqə də ehtiyac qalmayacaq. Elşad Quliyev nə fikirləşdisə, üzünü mənə çevirib dedi: “Get otağında gözlə, səni çağırırlar.”

İşlədiyim musiqi verilişləri baş redaksiyasına qalxdım və otaqda gözlədim. Bir müddət keçəndən sonra sədrin köməkçisi zəng edib məni çağırırdı. Qəbul otağına girəndə köməkçi mənədən nə baş verdiyini soruşdu. Mən çiyinlərimi çəkərək sula “nə olub ki?” sualı ilə cavab verdim. Köməkçi isə bildirdi ki, sədr bayaqdan telefonla mədəniyyət naziri Polad Bülbüloğlu ilə, bir neçə deputatla danışır. Bu zaman daxili telefonla sədr zəng edib məni içəri çağırırdı. Kabinetə daxil olanda Elşad Quliyev mənə axşam Xəbərlərdən sonra efir vaxtının ayrıldığını bildirdi. Daha

sonra diqqətli olmağımı, mövzudan kənara çıxmamağı tapşırırdı. Eyni zamanda bütün məsuliyyətin də mənim üzərində olduğunu dedi.

Elşad Quliyevə təşəkkür edib kabinetdən çıxdım və dərhal iş otağıma gəlib Aydın K. Azimə və Cövdət Hacıyevə zəng edib verilişin vaxtı haqqında məlumat verdim. Daha sonra çəkiliş qrupu ilə həzırılıqlara başladım. Bir azdan filarmoniyada himn mətnlərinin müzakirəsi olacaqdı. Hazırlıq işlərini yekunlaşdırıb filarmoniyaya getdim.

“Azərbaycan Marşı”nın himn kimi qəbul olunmasının əleyhinə olanlar hər vasitə ilə

Bədəlbəylinin fikrini dəstəkləyərək dedi: “Aydın, Fərhad haqlıdır, mən də belə düşünürəm. Himni dəyişdirməyin mənası yoxdur. Məncə sən təqdim elədiyin variantı geri götürsən yaxşı olar. Sənin əziyyətin yerdə qalmaz. Mən nazir kimi əmr imzalayaram ki, bu əsəri simfonik orkestrin və xor kapellasının təqvim planına salsınlar. Bütün dövlət tədbirlərində, vacib konsertlərdə ifa etsinlər. Ümumiyyətlə sən nazirliyə yanıma gəl, sənin başqa əsərlərini də tapşırıram ifa etsinlər. Sonra baxaq, daha nələr edə bilirik...”

Aydın K. Azim Fərhad Bədəlbəyli və Polad Bülbüloğlunu dinlədikdən sonra üzünü qəbul otağında divardan asılmış Üzeyir bəyin portretinə çevirərək: - ‘Bi-

lov qısa giriş çıxışından sonra tarixçi alim, akademik Ziya Bünyadov söz aldı. O dedi: “Mənim musiqidən o qədər də başım çıxmır ki, burada bizim bəstəkarların yanında musiqidən danışım. Ancaq onu demək istəyirəm ki, ADR himni kimi təqdim olunan əsərin sözləri çox qəlizdir və insanlar onu çətin başa düşür. Mən ərəbşünasam, başa düşürəm. Amma himn təkcə mənim üçün deyil, hamı üçündür. Sözlər elə olmalıdır ki, ana dilimizə uyğun olsun, sadə insanlar da onu başa düşsün.”

Ziya Bünyadovun iradından sonra Aydın K. Azim söz aldı və qarşıda qoyulmuş yazı lövhəsinə yaxınlaşaraq “Azərbaycan Marşı”nın sözlərini ərəb əlifbası ilə lövhəyə yazdı. Sonra da üzünü

bul edilməsinə tərəfdar olduğunu bildirir və xahiş edir ki, bunu nəzərə alasınız.

Bununla da komissiya işini yekunlaşdırdı. Sonda Firudin Cəlilov hamıya təşəkkür etdi və bildirdi ki, sabah mayın 27-də komissiya Milli Məclisdə Azərbaycan Respublikasının dövlət himni kimi “Azərbaycan Marşı”nı müzakirə olunmaq və səsverməyə çıxarmaq təklifi ilə çıxış edəcək.

Filarmoniyadan çıxıb axşamkı canlı yayıma hazırlaşmaq üçün televiziya gəldim. Üç ilə yaxın bir müddətdə himn uğrunda mücadilənin sonuna yaxınlaşmışdım. Bu axşamkı canlı yayımın xüsusi əhəmiyyəti var idi. Aydın K. Azim ustalıqla, yüksək peşəkarlıqla öz işini görmüşdü. An-

Bir daha Himnimiz haqqında



caq musiqi ixtimaiyyətinin böyük əksəriyyəti, bəstəkarlar, musiqişünaslar bu işə nəinki dəstək vermirdilər, əksinə ciddi cəhdlə mane olurdular...

Belə mövqeyi anlamaq çox çətin idi. Təsəvvür edin ki, bəstəkarlardan Cövdət Hacıyev, Adil Bəbirov, Ramiz Mustafayev, musiqişünaslardan isə Tahirə Kərimova, konservatoriyanın gənc müəllimlərindən Fərəh Əliyeva, Zümrüd Dadaşzadə “Azərbaycan Marşı”na açıq dəstək verirdilər. Digərləri ya fikirlərini açıq bildirməkdən çəkinirdilər, ya da əleyhinə təbliğat aparırdılar. Biz konservatoriyada dəfələrlə bu mövzuda açıq müzakirələr təşkil etmişdik. Bu müzakirələrdə Tahirə Kitimova, Fərəh Əliyeva və Zümrüd Dadaşzadə həmişə aktiv iştirak edirdilər və “Azərbaycan Marşı”nı müdafiə edirdilər. Tahirə Kərimova himnlə bağlı komissiyanın bir çox iclaslarında da iştirak edirdi, imkan düşdükcə fikrini bildirirdi. Eyni zamanda konservatoriyada dərs dediyi auditoriyada da tələbələrə himn haqqında geniş məlumat verirdi. Adlarını çəkdiyim bu üç musiqişünas xanımdan başqa kimsə fikrini açıq bildirmirdi. Ona görə də Cövdət Hacıyev kimi qüdrətli bəstəkarın, musiqi aləmində söz sahibi olan bir ustadın fikiri, dəstəyi çox vacib idi...

Bir hadisəni də mütləq qeyd etməyi özümə borc bilirəm. 1990-cı il may ayının əvvəllərində gerərə aldığım ki, 28 May gününü Üzeyir bəy Hacıbəylinin yaratdığı və adını daşdığı konservatoriyada xüsusi olaraq qeyd edək. Hələ müstəqilliyimizi qazanmamışdıq. SSRİ kimi nəhəng bir dövlət hələ mövcud idi. Lakin buna baxmayaraq biz qərarımızda qəti iddik. Həmin bayram tədbirində “Azərbaycan Marşı”nı canlı səsləndirmək üçün Aydın K. Azimə müraciət etdik. Aydın K. Azim o zaman konservatoriyada işləmirdi. Tapşırırdı ki, xorla danışın, mən gəlib əsəri hazırlayaram. Biz konservatoriyanın xor dirijorluğu kafedrasının aparıcı müəllimi, tanınmış xormeyster Zərifə İsmaylova ilə danışıq və istəyimizi ona bildirdik. Zərifə xanım təklifimizə maraqla yanaşdı və Aydın K. Azimlə hazırlıqlara başladılar...

(ardı gələn sayımızda)

bunun qarşısını almağa çalışırdılar.

Mən televiziyaadan çıxıb gəldim filarmoniyaya. Filarmoniyanın foyesində müzakirəyə dəvət olunanlar iki-iki, üç-üç dayanıb söhbət edirdilər. Demək ki, müzakirələr hələ başlamamışdı. Firsətdən istifadə edib Aydın K. Azimlə axşamkı efir haqqında məsləhətləşmək üçün onu axtarırdım. Direktorun kabinetinin açıq qapısından içəridə Aydın K. Azimi gördüm. Bu anda Polad Bülbüloğlu və Fərhad Bədəlbəyli içəri keçdilər. Direktorun kabinetinin qarşısındakı qəbul otağında onlar Aydın K. Azimlə qarşılaşdılar. Salamlaşdı onu kənara çəkdi. Polad Bülbüloğlu o dövrdə mədəniyyət naziri idi. Fərhad Bədəlbəyli isə Üzeyir Hacıbəyov adına Azərbaycan dövlət konservatoriyasına (indiki Üzeyir Hacıbəyli adına Bakı musiqi akademiyası) yenəcə rektor təyin olunmuşdu. Fərhad Bədəlbəyli Aydın K. Azimin çiyinini qucaqlayaraq dedi: “Aydın, görürsən də, himn üçün təqdim olunan dörd əsərin hamısı Üzeyir bəyindir. Vacib olanı budur. Əsərlərin dördü də çox gözəldir. Hər birisi himn olmağa layiqdir. Ancaq, mənim fikrimcə elə indiki himnimiz qalsa daha yaxşı olar. Hamımız buna öyrəşmişik. Məncə dəyişməyə ehtiyac yoxdur. Əlli ildir hər gün eşitdiyimiz himndir. Sözlərinə bir balaca əl gəzdirlər, vəssalam. Əsas odur ki, musiqisi Üzeyir bəyindir.”

Polad Bülbüloğlu da Fərhad

lirsiz, bu işdə mənlilik bir şey yoxdur. O kişi nə deyibsə, o da olacaq.”dedi və otaqdan çıxdı. Foyədə görüşüb ordan bir neçə addım aralanmışdı ki, bəstəkar Aqşin Əlizadə arxadan Aydın K. Azimin qoluna girərək onu kənara çəkdi. Hal-əhval tutandan sonra o da öz fikirlərini bildirərək dedi: “Aydın, sən əsəri orkestr üçün çox gözəl işləmişən. Çox bəyəndim. Ancaq mənə elə gəlir ki, bu himn üçün yaramır. Bu əsər mənə “Təbil döy” (Bey baraban) filmindəki musiqini xatırladır. Sən oxşarlıq hiss etmirsən?”

Aydın K. Azim çiyinlərini çəkərək üzünün ifadəsi ilə bu müqayisənin nə qədər yersiz olduğuna işarə etdi. Aqşin Əlizadə gülə-gülə bildirdi ki, sən mütləq o filmi tap, bax ona, özün görəcəksən nə qədər oxşar musiqilərdir, deyib aralandı.

Mən bu yazını hazırlayanda həmin mənzərəni xatırladım və “Təbil döy” filmi internetdən tapıb baxdım. 1962-ci ildə Mosfilmin istehsalı olan “Təbil döy” filmi ilk pioner dəstəsinin yaranmasına həsr olunub. Filmin rejissoru Aleksey Saltikov, bəstəkarı Nikolay Karetnikovdur. Bu mənasız filmə özümü məcbur edib iki dəfə diqqətlə baxdım. Aqşin Əlizadənin dediyi oxşarlıqdan heç bir əsər-əlamət tapa bilmədim...

Bu məqamda filarmoniyanın o zamankı direktoru Rafiq Seyidzadə hamını müzakirəyə dəvət etdi. Direktorun otağında komissiyanın sədri Firudin Cəli-

Ziya Bünyadova tutaraq: siz hansı sözləri nəzərdə tuturdunuz?-sual etdi.

Ziya Bünyadov cavabında bildirdi: “Aydın, sən bəstəkarısan ya ərəbşünassan?”

Ziya Bünyadovun bu sualına hamı gülüşdü. Sonra Vaqif Cəbrayılzadə (Bayatlı) çıxış edərək bildirdi: “Əhməd Cavad Azərbaycan dilini mükəmməl bilən şairlərimizdən. Bu şeir də təmiz Azərbaycan dilində yazılıb. Əgər siz şeirdə olan “hazırız”, “qadiri” ifadələrini nəzərdə tutursunuzsa, bu bizim ana dilimizdə işlənən ifadələrdir. Azərbaycanın bir çox bölgələrində “riz”, “riz” şəkilçilərindən istifadə olunur...”

Vaqif Cəbrayılzadə mətnə olan digər ifadələr və edilmiş bezi dəyişikliklər haqqında da məlumat verdi.

Bu toplantı himn sözlərinin müzakirəsinə həsr olunduğuna görə əsasən ədəbiyyat xadimləri fikir bildirirdilər. Müzakirələr də “Azərbaycan Marşı”nın sözlərinin ətrafında gedirdi. Çünki, əvvəlcədən elan olunmuşdu ki, Azərbaycan SSR himninin sözləri ilə bağlı komissiya yekun qərar qəbul etməyib. Əvvəlki müzakirələrdən fərqli olaraq sonuncuda elə ciddi mübahisə də yaranmamışdı. Aydın K. Azim son da elan etdi ki, ağsaqqal bəstəkar Cövdət Hacıyev onun da fikrini müzakirə iştirakçılarının diqqətinə çatdırmağı xahiş edib. Belə ki, Cövdət Hacıyev “Azərbaycan Marşı”nın himn kimi qə-